

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

УДК [373.5.015.311: 17.022.1]

**ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ
СТАРШОКЛАСНИКАМИ В СИТУАЦІЯХ МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ**

Петрова-Ніколайчук Олена, здобувач ОС «магістр», РДГУ

Керівник: Созонюк О.С., кандидат психологічних наук, доцент

Соціально-політичні та економічні протиріччя, які останнім часом відбуваються в нашій країні, суттєво впливають на процеси розвитку суспільної свідомості людей у сфері їхніх духовних та моральних відносин, унаслідок чого утворюється коло напружених проблем, у процесі вирішення яких перебувають представники різних поколінь. В особливій ситуації морального вибору опинилися старшокласники, які обирають своє місце в нових умовах життя. Здійснення особистісного та професійного виборів, які за своєю суттю є завжди моральними, вимагає від особистості виступити автором власних рішень, які надалі відіб'ються в системах людських та суспільних відносин. Проте, життєва практика засвідчує, що значна частина старшокласників виявляється нездатною адекватно взаємодіяти із суперечливими зовнішніми умовами та обставинами життя, здійснює вибори, що не узгоджуються з їхньою власною системою цінностей, або уникає їх, перекладаючи відповідальність на інших. Складність полягає і в тому, що ситуації морального вибору не мають однозначного і єдино правильного рішення. До цього додається обумовленість різних способів реагування та поведінки особистості, які залежать від смислового аналізу суперечливих зовнішніх обставин, від особливостей розуміння нею ситуації загалом, сформованого вміння визначати та розв'язувати ціннісні протиріччя морального конфлікту.

Незважаючи на широкий спектр розроблених науковцями проблем взаємодії особистості з ситуацією (Л. Анциферова, Л. Бурлачук, В. Дружинін, Т. Ушакова, Н. Чепелева, К. Грауман, К. Левін, Д. Магнуссон та ін.), дотепер не існує загальноприйнятої теорії ситуації, чітко визначених критеріїв поняття «ситуація морального вибору», що виступає однією з причин складності аналізу особливостей протікання смислової та процесуальної сторін прийняття рішень у ситуаціях морального вибору. Питанням вивчення специфіки особливостей ситуацій морального вибору, які виникають у період ранньої юності, також не приділяється достатньої уваги.

Проблемою залишається і відсутність системності в наукових дослідженнях, де в якості детермінаційних чинників рішення розглядаються як певні внутрішньопсихічні якості особистості (моральна самосвідомість

(Л. Божович, І. Булах, І. Кон), здатність до саморефлексії та саморегуляції (М. Боришевський, В. Ганджин, Г. Ложкін), інтелектуальна компетентність (О. Дробницький, В. Знаков, І. Якіманська), відкритість «Я» до зовнішнього світу (С. Максименко), ціннісні орієнтації (В. Бакштановський, Д. Леонтєв), моральні здібності (Л. Антилогова, К. Платонов, В. Токарева, В. Шадриков), так і об'єктивні чинники самої ситуації – її умови та обставини (Г. Ніков, В. Сафін, Т. Хойруп).

Поділяючи погляди К. Абульханової-Славської, І. Беха, М. Боришевського, І. Булах, І. Кона, В. Роменця, В. Татенка, які пов'язували духовний розвиток людини з її моральним зростанням, уважаємо, що якість прийняття рішень у ситуаціях морального вибору залежить від сформованості активної суб'єктної позиції старшокласників, що визначається особливостями розвитку ціннісно-сислової сфери моральної свідомості (етичні знання, світоглядні настанови, моральні переконання, моральна рефлексія, моральні цінності та почуття, моральна саморегуляція), а також функціональними аспектами їхньої моральної активності, завдяки чому ними набувається здатність адекватно відповісти на виклик зовнішніх умов моральної ситуації її «привласненням», свідомо, відповідально та самостійно обрати рішення на користь моральної цінності [2].

У своїй більшості життєві ситуації містять моральний аспект, але це не означає їхньої тотожності з власне ситуацією морального вибору, яка виникає за умови необхідності надання переваги варіанту вчинку, що може призводити до духовного зростання або засвідчити духовну деградацію особистості [1]. На основі наукових підходів до проблеми вивчення ситуації морального вибору нами виділено основні психологічні ознаки, за якими вона відрізняється від інших життєвих ситуацій: по-перше, своєрідним поєднання зовнішніх умов, обставин, що висувають особистості моральний виклик щодо її вчинкової поведінки; по-друге, наявністю конфлікту, основою якого є зіткнення різноспрямованих цінностей, одна з яких за своїм змістом обов'язково є моральною; по-третє, необхідністю вибору однієї з конфліктуючих цінностей; по-четверте, механізмом «боротьби мотивів», на якому будується ціннісний вибір суб'єкта; по-п'яте, здатністю особистості виступити у ролі активного суб'єкта ситуації. З урахуванням зазначених ознак поняття «ситуація морального вибору» визначається як сукупність зовнішніх умов, що складають для особистості основу можливості (неможливості) виступити суб'єктом вчинкової поведінки та проявити певну ціннісну позицію щодо розуміння обставин, усвідомлення ціннісного конфлікту, переживання й подолання «боротьби мотивів» та здійснення вчинку (моральної дії) [3].

Визначення особливостей ціннісно-сислової сфери сучасних старшокласників, що впливає на їхню готовність вирішувати ситуації морального вибору з позиції активного морального суб'єкта, залишається важливою та надзвичайно актуальною проблемою сучасної вікової та педагогічної психології.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Феномен вибору в контексті соціальної поведінки / Г. О. Балл // Соц. психологія. – 2005. – № 1. – С. 3-13.
2. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124-129.
3. Дьяконов Г. Соціально-діалогічне дослідження моральних почуттів молоді / Г. Дьяконов // Соц. психологія. – 2005. – № 1. – С. 50-61.

УДК 159.922.76

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНИХ ДІТЕЙ

Покотило Богдана, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Дзедзєра О.В., викладач

Проблема психологічного супроводу інклюзивних дітей є так важливою для сучасної наукової спільноти та й суспільства загалом через запровадження в Україні інклюзивної освіти. По цьому питанню не велика кількість наукових розробок у світі, а в Україні ще менше. Теоретична важливість питання значна, тому що психологічний супровід інклюзивних дітей та його особливості безпосередньо стосується таких галузей психологія як психодіагностика, психологічна експертиза, психологія особистості та соціальна психологія. Прикладний аспект психологічного супроводу інклюзивних дітей полягає у потребі їх соціалізації.

За визначенням А.Л.Мамайчука психологічний супровід - це цілісна діяльність психолога, яка полягає у систематичному відстеженні клініко-психологічного і психолого-педагогічного статусів дитини в динаміці її психічного розвитку, створення соціально-психологічних умов з метою ефективного психічного розвитку дитини у соціумі, систематичній психологічній допомозі батькам дитини.

Психологічний супровід інклюзивних дітей зазвичай розглядають як діяльність психолога, яка спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють успішній адаптації дітей, їх реабілітації і успішному становленні в соціумі.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету